

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Jkvr. drs. K. H. Ollongren
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Ook per email:

Amsterdam, 28 maart 2018

Betreft: Huis voor Klokkenluiders

Geachte mevrouw Ollongren,

Graag vraagt Transparency International Nederland (hierna: TI-NL) uw aandacht voor het volgende. TI-NL spant zich al geruime tijd in om effectieve klokkenluidersbescherming in Nederland te bewerkstelligen. TI-NL heeft ondanks het noodlottige begin van het bij wet opgerichte Huis, hoop op een geslaagde herstart.

Om de herstart te laten slagen dient het vertrouwen in het Huis te worden herwonnen. Dat is onontbeerlijk voor een effectieve bescherming van melders en effectief onderzoek naar mogelijke misstanden.

Tegen die achtergrond geeft TI-NL u drie aanbevelingen in overweging:

1. Stel bescherming van klokkenluiders tegen benadeling centraal;
2. Zorg dat de private sector voldoende vertegenwoordigd is binnen het bestuur en de staf van het Huis;
3. Geef uitvoering aan de motie-Bikker en betrek inhoudelijke experts bij de evaluatie van de wet en het Huis.

Graag gaat TI-NL het gesprek met u hierover aan.

Maak een keuze: stel bescherming van klokkenluiders centraal

De vraag wat de prioriteit van de wet en het Huis is – de bescherming van klokkenluiders of het oplossen van misstanden – is tijdens de totstandkoming van de wet meerdere malen aan de orde geweest. Gevallen als die van Paul Schaap en Fred Spijkers mochten niet meer voorkomen. Daarom moesten bonafide melders van misstanden worden beschermd. Gaandeweg verschoof het zwaartepunt in de behandeling van de wet echter naar onderzoek van misstanden en bleef de bescherming beperkt tot een wettelijk benadelingsverbod. Dat doet geen recht aan de realiteit. Júíst een goede bescherming van melders is een absolute voorwaarde om zonder repercussies melding te doen van mogelijke misstanden.

Het allerbelangrijkste voor de nabije toekomst is daarom een goede bescherming van melders. Stel die bescherming centraal. Zorg dat het Huis zich voornamelijk toespitst op advisering. De cijfers laten zien dat er veel vraag is naar advies. Het Huis heeft alleen in het eerste halfjaar van haar bestaan al twee keer zoveel adviesaanvragen gekregen als verwacht. Laat het Huis meldingen van misstanden zoveel mogelijk doorverwijzen naar de bevoegde onderzoeksinstanties zoals de politie en toezichthouders. Hiervoor is het essentieel dat justitie en toezichthouders voldoende middelen en kennis tot hun beschikking hebben om hun huidige onderzoeksbevoegdheden bij misstanden daadwerkelijk in te kunnen zetten.

Hoewel TI-NL strikte functiescheiding bepleit, is er geen bezwaar tegen dat de afdeling onderzoek zich toespitst op bejegeningsonderzoek. Ontslag, pesten, bedreiging en andere vormen van benadeling van de melder door de werkgever komen volgens diverse rapporten en publicaties dikwijls voor. Tijdig onderzoek naar naleving van het benadelingsverbod is een belangrijke taak waar behoefte aan is en waar het Huis specialisten voor heeft. De melder moet hiervoor nu naar de arbeidsrechter, vaak in het kader van een gerezen arbeidsconflict of zelfs ontslag. Dat komt op een te laat moment. Voorwaarde daarbij is wel een scheiding tussen beide afdelingen om onafhankelijkheid te garanderen.

Samenstelling Huis: de balans tussen publiek en privaat

Gezien het brede werkterrein van het Huis is het belangrijk dat de private sector stevig vertegenwoordigd wordt in het bestuur en personeelsbestand van het Huis. Hierdoor kunnen advies en (bejegening-)onderzoek in die sector beter vormgegeven worden. Ook kan daarmee de behoefte van de private sector aan kennis over melden van misstanden beter worden ingeschat. Overigens meent TI-NL dat advisering op een breder terrein, zoals integriteit, niet tot de taken van het Huis behoort.

Evaluatie Wet Huis voor Klokkenluiders

TI-NL beveelt aan om niet te lang te wachten met de evaluatie van de wet. Hierbij moeten inhoudelijke experts en belangenorganisaties op het terrein van integriteit, klokkenluiden én de regulering daarvan in wetgeving in de gelegenheid worden gesteld hun visie te geven. De consultatie tijdens de totstandkoming van de wet is niet optimaal geweest, wat deels heeft bijgedragen aan de valse start van het Huis.

De bescherming van ZZP'ers, vrijwilligers en stagiairs tegen benadeling is nog niet geregeld in de wet. Hoewel het Huis deze personen wel van advies voorziet, hebben zowel het Huis als de rechter geen ruimte om het benadelingsverbod ten aanzien van hen toe te passen. Daarom beveelt TI-NL aan uitvoering te geven aan de motie-Bikker, die daarom vraagt.

Het Huis zou voorts de bevoegdheid moeten krijgen om het benadelingsverbod in elk geval gedurende een lopend onderzoek middels een dwangsom af te dwingen. Indien deze taak niet blijkt te stroken met de andere taken, bepleit TI-NL alle bejegeningsonderzoek onder te brengen bij een andere, voldoende toegeruste en onafhankelijke instantie, zoals de Inspectie SZW.

TI-NL is graag bereid het gesprek aan te gaan in verband met de in deze brief gesignaleerde punten en oplossingen daarvoor. Het is goed dat de wet en het Huis er zijn. Daarmee worden transparantie en integriteit in Nederland bevorderd, een doelstelling waar TI-NL zich voor inzet. Nederland verdient een wet die doet wat zij belooft: het daadwerkelijk beschermen en adviseren van moedige melders van misstanden én het adequaat en voortvarend aanpakken van die misstanden.

Hoogachtend,

Namens het bestuur en de commissie bescherming klokkenluiders van TI-NL,

Paul Vlaanderen (voorzitter TI-NL)